

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA 3 (P3)

NYENYANYANA/NYENYANKULU 2013

TIMARAKA: 100

NKARHI: tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na 6 wa tipheji.

SWITSUNDZUXO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa switsalwana	(50)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa switsalwambiko swo leha	(30)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa switsalwambiko swo koma	(20)
2. U languteriwa ku hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge xin'wana na xin'wana.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata (Xik. Mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, swin'wana na swin'wana), hlela no hlayisisa ntirho. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa loko U NGA SI SUNGULA xitsalwana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele yi kombisiwa. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati wo hingakanya eka minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A: 80 wa timinete
XIYENGE XA B: 40 wa timinete
XIYENGE XA C: 30 wa timinete
8. Nombora nhlamulo yin'wana na yin'wana tanihi leswi tinhlokomhaka ti nga nomborisiwa xiswona eka phepha ra swivutiso.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo yin'wana na yin'wana.

LEMUKA: Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
10. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka), u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo, mahikahatelo na mavumbelo ya swivulwa.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA SWITSALWANA

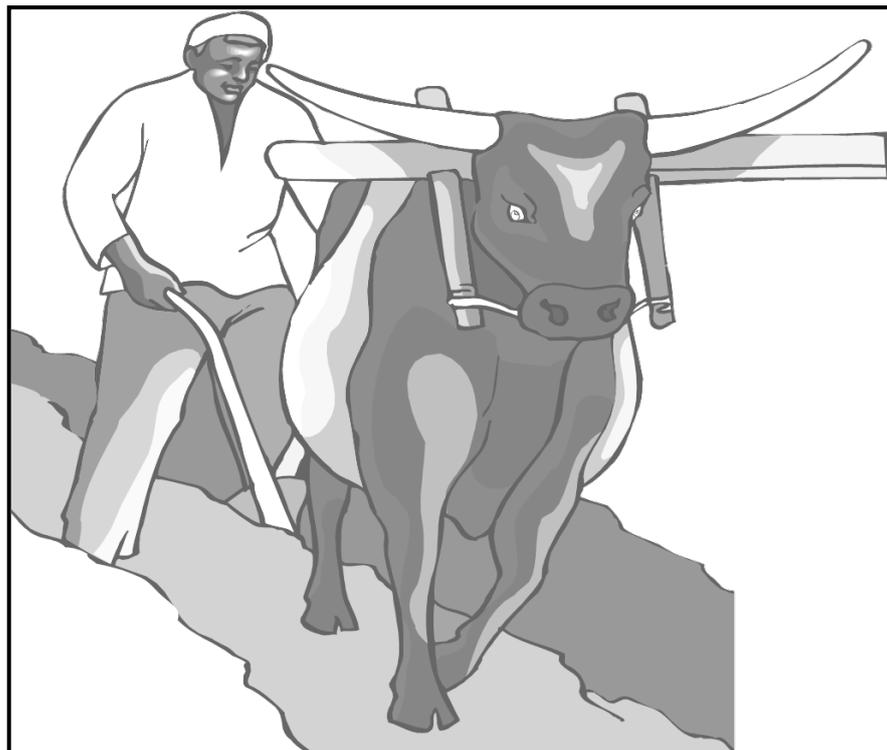
XIVUTISO XA 1

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 250–300 wa marito.

- 1.1 Rendzodyondzo leri hi nga tshama hi ri teka. [50]
- 1.2 Nkarhi wu fikile wa leswaku tindzimi ta Vantima ti tirhisiwa tani hi tindzimi to dyondza no dyondzisa eswikolweni swa hina. Nyika vonelo ra wena hi mhaka leyi. [50]
- 1.3 Kanela loko swi fanerile leswaku vantshwa va nghenelela eka timhaka ta tipolitiki. [50]
- 1.4 Tsala xitsalwana hi nkhuvo lowu u nga tshama a wu vona. [50]
- 1.5 Leswi a ndzi ta swi endla loko a ndzo va murhangeri wa muganga wa ka hina. [50]
- 1.6 Hlawula xin'we xa swifaniso leswi nyikiweke laha hansi, kutani u tsala xitsalwana hi xona. Nyika xitsalwana xa wena nhlokomhaka leyi faneleke.

1.6.1

[Xi huma eka: Art explosion 300,000 (Premium Image Collection)]

[50]

1.6.2

[Xi huma eka: Art explosion 300,000 (Premium Image Collection)]

[50]

1.6.3

[Xi huma eka: Art explosion 300,000 (Premium Image Collection)]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA

XIVUTISO XA 2

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 120–150 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

2.1 Papila ra xinghana

U kumile xintirhwana hi nkarhi wa ku wisa ka swikolo. Tsalela munghana wa wena u n'wi tivisa hi ta xintirhwana lexi.

[30]

2.2 Mbulavulo

Mutswari wa wena u ta va na xinkhubyana xo tlangela makumentlhanu wa malembe yo velekiwa ka yena. Tsala xipichi lexi u nga ta xi nyika hi siku leri.

[30]

2.3 Inthavhiyu

Xikolo xa n'wina xi kumile dzana ra tiphesente eka mbuyelo wa ku hela ka lembe ra 2011. Mukamberi wa dyondzo wa xifundzha u endzerile xikolo ku ta lavisisa hi leswi endliweke ku kuma mbuyelo lowu. Tsala inthavhiyu exikarhi ka mukamberi wa dyondzo na nhloko ya xikolo xa n'wina.

[30]

2.4 Papila ra xikombelo xa ntirho na tsalwavutitivisi (CV)

U vonile xinavetiso xa ntirho lowu lavaka matsalana eka phephahungu. Tsala tsalwavutitivisi (CV) na papila ra xikombelo leswi nga ta rhumeriwa eka ndhawu leyi.

[30]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO KOMA

XIVUTISO XA 3

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va kwalomu ka 80–100 wa marito. (U nga tluli pheji yin'we yo hlamulela eka yona.)
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

3.1 Khadi ra xirhambo

Vatswari va wena va kunguhatile ku ku endlela xinkhubyana xo tlangela siku ra wena ro velekiwa. Tsala khadi ra xirhambo leri u nga ta ri rhumela vanghana va wena hi mayelana na xinkhubyana lexi.

[20]

3.2 Dayari/Nongonoko

Exikolweni xa n'wina mi ta va na rendzodyondzo ra masiku ya mune ro endzela yin'wana ya tiyunivhesiti. Tsala dayari leyi u nga ta yi landzelela hi masiku lama.

[20]

3.3 Swiletelo swa ndlela

Munghana wa wena u lava ku endzela eka n'wina. N'wi tsalele swiletelo swa mafambelo ku suka exitichini xa bazi laha a nga ta chika kona ku ya fika laha u tshamaka kona.

[20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100